

Blomsterparadis i Järsta

Anne-Sophie och Gunnar Arén är femte generationen som bor på Järsta gård. De har skapat en vacker, färgsprakande och artrik trädgård kring den välbevarade vita huvudbyggnaden från 1800-talet. Gården ligger som en oas avgränsad från omgivningen av djup grönska och porlande vatten.

Månghundraåriga anor

På vägen mellan Vattholma och Björklinge gick den gamla vägen över Vendelån på två ännu bevarade stenbroar. Där ligger Järsta med månghundraåriga anor. Redan 1280 fanns här en kvarn som ägdes av Birger Persson, en anfader till Gustaf Vasa. Under medeltiden fanns här tre kvarnar och ett kopparslageri. På 1700-talet fanns två gårdar med varsin kvarn, en på vardera sidan om ån. Det rådde osämja mellan gårdarna, men när dottern i den ena gården gifte sig med sonen i den andra gården i slutet av 1700-talet slogs gårdarna samman till en.

Huvudbyggnaden uppfördes 1867. Här har jordbruket alltid varit viktigt, men Vendelåns fall gav också förutsättningar för annan verksamhet. I slutet av 1800-talet byggdes ett sågverk och hyvleri. Sågen drevs med vattenkraft. Ett flertal gårdar inköptes för att få timmer till sågen. Det fanns också ett bryggeri, först för öl och senare för läskedrycker och svagdricka. Gunnar Aréns morfar, som drev jordbruk och sågverk med kraft drev också ett stuteri. Verksamheten, förutom jordbruket drevs till mitten av 1940-talet. Bryggeriet blev så småningom uppköpt på 1950-talet. Nu ägs och drivs jordbruket av två släktingar på deltid.

Trädgårdsintresse sedan barnsben

När man kommer till Järsta lämnar man slätten och möter en dalgång som bildats genom att Vendelån grävt sig ner i landskapet. Det finns många träd som ger en djup, lummig grönska. Men det har inte alltid varit så. Många träd planterades på 1800-talet för att få in lövträd i bygden, så också i Järsta. Den gamla huvudbyggnaden är omringad av ån och man hör ständigt brus av vattnet. Detta gör att platsen är vindskyddad och fuktigheten från ån ger ett gynnsamt mikroklimat sommartid.

Gunnars föräldrar övertog huvudbyggnaden som sommarbostad 1948. Trädgården, på 8 600 m², bestod då av fruktträd, bärbuskar, grönsaksland och många och långa sandgångar. Växtintresset väcktes hos Gunnar i unga år genom morbroderns mycket fina trädgård på andra sidan ån. Denna trädgård fick flera år pris som Upplands vackraste trädgård. Anne-Sophie och Gunnar Arén bor permanent i huvudbyggnaden sedan 1997 och har ersatt nyttoträdgården med en blomsterträdgård med perenna rabatter och stenpartier med ca 700 arter.

För att få en vattenspegel muddrade de ån. Massorna användes för att anlägga gräsmattor. På en sank del av tomten grävdes en 90 m² damm som fyllts med näckrosor och andra vattenväxter. Massorna från dammen användes för uppbyggnad av stenpartier. Första året planterades 700 plantor runt dammen. Dessa plantor har förökats till frodiga bestånd av spirstånds, klippstånds, iris, rosenflockel och funkior av olika slag.

Grönskan är frodig på husets skuggsida

Främst frösådd

Familjen är med både i Sällskapet Blomstervännerna och i Trädgårdsamatörerna. Genom dessa föreningar får man information om odling, erbjudanden om resor för att besöka andra trädgårdar och möjlighet att köpa fröer. Det är framförallt genom frösådd som nya arter etableras i trädgården. Härigenom kan man få många fler arter än som erbjuds i plantbutikerna. Det finns också alltid risk att man får med spanska sniglar om man köper plantor på annat håll. Men frösådd kräver tålmod. Ibland blir det inga plantor, eller plantor först året därpå.

Anne-Sophie och Gunnar sår varje år ett hundratal nya perenna sorter. Överskottet av plantor säljs på växtmarknader och till besökande kunder. Favoritväxter är bl.a. liljor, pioner, funkia, anemoner och aklejoj. Det finns ett mycket stort antal arter av många växter, t.ex. aklejoj. Förra året sådde familjen 25-30 arter bara av akleja.

Vi ställde frågan hur man planerar en trädgård som denna och fick svaret att planteringarna formas successivt bl.a. beroende på hur växterna trivs i olika lägen. Man kan således se utvecklingen av trädgården som ett löpande samarbete mellan odlaren och växterna.

Denna artrika trädgård kräver mycket arbete. Familjen ägnar 4-5 timmar per dag åt trädgårdsskötsel. Under vinterhalvåret planeras nästa säsong och trädgårdslitteratur studeras. Det är framförallt våren och hösten som är intensiva perioder eftersom det är då plantering och delning av växterna sker.

Goda råd till nybörjaren

Ett gott råd till nybörjaren är att se möjligheterna till odling framförallt i skuggiga lägen. Det är lättare att lyckas med odling i skugga än i sol. Huvudbyggnadens skuggsida är en god illustration till detta. Här finns frodig funkia, eleganta ormbunkar, försommarblommade löjtnantshjärta och högsommarblommade astilbe med sirliga vippor, vit hässleklocka och gula spirstånds.

I soliga lägen förordas lägre, tjockbladiga växter, gärna i stenpartier. Att planera en rabatt med stenar ger stora möjligheter till anpassning till terrängen och till variation. Stenarna skapar dessutom gynnsamma växtbetingelser genom att vattenflöde kan dirigeras och genom att stenarna magasinerar värme. Ett annat råd är att planera tillräckligt stora grupper av varje växt för all inte intrycket ska bli plottrigt.

Trädgården öppen för besök

Familjen Arén välkomnar intresserade att besöka gården. Ett besök på gården är mycket inspirerande inte minst för en torpägare. Här finns många traditionella torpväxter som t.ex. blågull, akleja, nävor, fingerborgsblomma, stormhatt, riddarsporre, stockros, anemon, karpaterklocka och många, många fler. Det finns möjlighet att köpa plantor främst under våren (mitten av maj till midsommar) samt under hösten. Ring gärna innan Du kommer. Telefon: 018 37 91 37.

Kristina Berglund Claes-Henric Siven